

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова  
Економіко-правовий факультет

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи



Хмарський В.М.

09

2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Теорія інституційних змін**

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти \_\_ III освітній рівень

Спеціальність \_\_ 292 – Міжнародні економічні відносини  
(код і назва спеціальності (тей))

Інститут/факультет \_\_ Факультет міжнародних відносин, політології та соціології  
(назва інституту, факультету)

2020 – 2023

Робоча програма складена на основі навчальної програми з дисципліни «Теорія інституційних змін».

Розробник: к.е.н., доц. Крючкова Наталія Михайлівна

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри економіки та підприємництва  
Протокол № 1 від “28” серпня 2020 р.

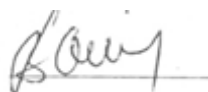
Завідувач кафедри



(О. В. Горняк)  
(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією економіко-правового факультету  
Протокол № 1 від “28” серпня 2020 р.

Голова НМК



(В. М. Масін)  
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

\_\_\_\_\_

Протокол № \_\_\_ від. “\_\_\_” \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

Завідувач кафедри

\_\_\_\_\_

(підпис)

(\_\_\_\_\_)  
(прізвище та ініціали)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри

\_\_\_\_\_

Протокол № \_\_\_ від. “\_\_\_” \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

Завідувач кафедри

\_\_\_\_\_

(підпис)

(\_\_\_\_\_)  
(прізвище та ініціали)

### 1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>вечірня форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 3,0 годин – 90 ІНДЗ* – не передбачено навчальним планом	29 Міжнародні відносини Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини» Рівень вищої освіти: третій (доктор філософії)	за вибором аспіранта	
		<b><i>Рік підготовки:</i></b>	
		2-й	2-й
		<b><i>Семестр</i></b>	
		<b><i>Лекції</i></b>	
		16 год.	16 год.
		<b><i>Практичні, семінарські</i></b>	
		14 год.	14 год.
		<b><i>Лабораторні</i></b>	
		год.	год.
		<b><i>Самостійна робота</i></b>	
		60 год.	60 год.
Форма підсумкового контролю: залік			

\* – за наявності

## **2. Мета та завдання навчальної дисципліни**

**Метою** вивчення курсу «Теорія інституційних змін» є формування системи знань з теоретико-методологічних положень інституційної теорії, що відображає основи парадигми будови, розвитку та трансформацій національної економіки. Логіка і структура курсу «Теорія інституційних змін» дозволить PhD-студентам засвоїти необхідний обсяг знань, що дає можливість досягти високого рівня професійної компетентності у науково-дослідній сфері.

**Завдання.** Основними завданнями курсу є вивчення таких проблем, як:

- досліджувати процеси інституціональних змін у реальній економіці;
- вивчення формування механізмів реалізації інституціональних змін у відповідності до особливостей економічного розвитку.
- набуття вмінь критично аналізувати теоретичні моделі інституціональних змін.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

**Інтегральна компетентність:** здатність виявляти та розв'язувати комплексні задачі та проблеми в сфері міжнародних економічних відносин, висувати гіпотези та генерувати нові ідеї їх комплексного розв'язання, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань у процесі дослідницько-інноваційної діяльності та професійної практики.

**Загальні компетентності:**

ЗК 03. Здатність до абстрактного, критичного мислення, аналізу та синтезу на основі логічних аргументів і перевірених фактів в умовах обмеженості часу і ресурсів з урахуванням принципів тайм- менеджменту.

ЗК 05. Здатність до планування, розробки й реалізації власної стратегії науково-дослідної діяльності на основі кваліфікованого критичного осмислення існуючих наукових даних з різних джерел.

ЗК 07. Здатність до системного творчого мислення та конструювання власних дослідницьких систем та моделей на основі ефективного використання сучасної методології наукового пізнання та новітніх методів наукових досліджень.

ЗК 08. Готовність до самокритики та саморозвитку, підвищення наукового і культурного кругозору рівня здобувача наукового ступеня доктора філософії.

**Спеціальні компетентності:**

СК 01. Здатність демонструвати глибокі знання сучасних теоретичних, методологічних та методичних засад функціонування і розвитку світового господарства та міжнародних економічних відносин.

СК 02. Здатність застосовувати інформаційні технології, сучасні методи моделювання та прогнозування із використанням новітніх прикладних пакетів і програмних продуктів для наукового обґрунтування та підтвердження / спростування гіпотез.

СК 04. Здатність розробляти комплексний підхід до дослідження глобальних економічних і соціально-політичних тенденцій, поточних явищ і процесів міжнародних відносин на національному, регіональному та міжнародному рівнях.

СК 05. Здатність розуміти теоретичні та практичні проблеми сучасних методологій дослідження за спеціальністю.

СК 07. Здатність аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати міждисциплінарних наукових досліджень у сфері міжнародних економічних відносин та бізнесу.

СК 08. Здатність проводити власне наукове дослідження, результати якого матимуть наукову новизну, теоретичне та практичне значення для розв'язання комплексних проблем у галузі міжнародних економічних відносин.

**Очікувані програмні результати навчання.** В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен:

ПРН 2. Демонструвати системний науковий світогляд, уміння креативно мислити, формулювати висновки і розробляти рекомендації, пропонувати неординарні підходи з використанням новітніх технологій у розв'язанні поставлених завдань.

ПРН 7. Аналізувати та застосовувати концептуальні моделі, науковий доробок вітчизняних та зарубіжних вчених, фундаментальні постулати та теорії, парадигми глобального економічного розвитку, новітні підходи до функціонування і розвитку світового господарства та міжнародних економічних відносин.

ПРН 8. Мати наукове цілісне уявлення про економічну єдність світу, регуляторні механізми міжнародних економічних відносин на національному, регіональному та міжнародному рівнях в умовах сучасних процесів конвергенції і дивергенції.

ПРН 9. Володіти аналітичним мисленням та методиками систематизації інформації обробки великих масивів даних, оцінювання та прогнозування економічних та соціальних явищ.

### **3. Зміст навчальної дисципліни**

#### **ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1**

##### **Теоретико-методологічні положення інституційної теорії економічних трансформацій**

###### **Тема 1. Інститути: проблема дефініційного визначення.**

Вступ до проблематики визначення сутності поняття «інститут». «Дисциплінарна матриця» інституційної теорії. Методологічні проблеми трактування поняття «інститут».

###### **Тема 2. Методологія інституціоналізму в науковому пізнанні.**

Основні ознаки інституту як категорії пізнання. Інститут як базис інституційного розвитку. Особливості економічних інститутів.

###### **Тема 3. Закономірності інституційних змін.**

Механізми регулювання інституційного розвитку. Нова інституційна (неоінституційна) економічна теорія. Радикальні інституційні трансформації економіки.

#### **ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2**

##### **Інституційні трансформації економічних змін**

###### **Тема 4. Інституційні трансформації: підходи, концепції, розвиток**

Дихотомія Веблена-Ейрса. «Парадокс демократії» Е. Гідденса. Феномен інституційної інерції. Інституційний «генотип» в системі економічних перетворень. Зміни інститутів в рамках концепції Е. Коммонса.

###### **Тема 5. Механізми рівноважного коригування інституційних перетворень**

Зміст і форми інституційних змін. Дискретні та інкрементні інституційні зміни. Проектування інституційних перетворень. Інституційна рівновага. Інститут економічного блага. Механізми коригування суспільних цілей. Інститут оцінки ефективності системи державного управління.

###### **Тема 6. Взаємозв'язок циклічності інституційних та соціально-економічних трансформацій в Україні**

Трансформація інституту держави. Історичні передумови й особливості трансформацій інститутів власності та державного управління в Україні. Інституційні трансформації грошово-кредитної системи України в контексті глобалізації. Національна банківська система України в умовах глобалізації фінансового капіталу: інституційні трансформації та корекції. Трансформації фінансово-інституційного простору України в контексті глобального контркризового реформування.

#### 4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів	Кількість годин											
	Денна форма						Вечірня форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<b>Змістовний модуль 1. Теоретико-методологічні положення інституційної теорії економічних трансформацій</b>												
Тема 1. Інститути: проблема дефініційного визначення	14	2	2			10	14	2	2			10
Тема 2. Методологія інституціоналізму в науковому пізнанні	14	2	2			10	14	2	2			10
Тема 3. Закономірності інституційних змін	14	2	2			10	14	2	2			10
Разом за змістовним модулем 1	42	6	6			30	42	6	6			30
<b>Змістовний модуль 2. Інституційні трансформації економічних змін</b>												
Тема 4. Інституційні трансформації: підходи, концепції, розвиток	14	2	2			10	14	2	2			10
Тема 5. Механізми рівноважного коригування інституційних перетворень	16	4	2			10	16	4	2			10
Тема 6. Взаємозв'язок циклічності інституційних та соціально-економічних трансформацій в Україні	18	4	4			10	18	4	4			10
Разом за змістовним модулем 2	48	10	8			30	48	10	8			30
<b>Усього годин</b>	<b>90</b>	<b>16</b>	<b>14</b>			<b>60</b>	<b>90</b>	<b>10</b>	<b>8</b>			<b>60</b>

### 5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Інститути: проблема дефініційного визначення	2
2	Методологія інституціоналізму в науковому пізнанні	2
3	Закономірності інституційних змін	2
4	Інституційні трансформації: підходи, концепції, розвиток	2
5	Механізми рівноважного коригування інституційних перетворень	2
6	Взаємозв'язок циклічності інституційних та соціально-економічних трансформацій в Україні	4

### 6. Теми практичних занять (не передбачено)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

### 7. Теми лабораторних занять (не передбачено)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
...		

### 8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми / види занять	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Вечірня форма навчання
1.	Методологія дослідження інституційних трансформацій в умовах поєднання інверсійного типу ринкових перетворень і глобалізації економіки	6	6
2.	Взаємозв'язок циклічності інституційних та соціально-економічних трансформацій в Україні	8	8
3.	Інституційні трансформації грошово-кредитної системи України в контексті глобалізації	8	8
4.	Національна банківська система України в умовах глобалізації фінансового капіталу: інституційні трансформації та корекції	8	8
5.	Трансформації фінансово-інституційного простору України в контексті глобального контркризового реформування	8	8
6.	Інституційно-структурні трансформації фінансового ринку України в контексті досвіду країн ЄС	8	8
7.	Інституційні трансформації в процесі економічної конвергенції України і ЄС	8	8
8.	Механізми рівноважного коригування інституційних перетворень	8	8



## 9. Індивідуальне науково - дослідне завдання

Не передбачено навчальним планом

## 10. Методи навчання

Методи проблемного викладу. Лекції, семінарські заняття, самостійна робота, інтерактивні методи, онлайн-консультації, підготовка дослідницьких проектів студентами.

## 11. Методи контролю

Поточне тестування PhD-студентів здійснюється:

- тест-контролем знань з кожного змістового модуля, розрахункові та ситуаційні завдання;
- оцінювання практичних навичок;
- оцінювання виконання самостійної роботи;
- оцінювання письмової самостійної роботи (реферат);
- підсумкова письмова робота.

Підсумкова оцінка отримується PhD-студентом за результатами всіх видів контролю.

Рівень знань студента оцінюється за 100–бальною шкалою

## 12. Питання для підсумкового контролю

1. Визначення сутності поняття «інститут».
2. «Дисциплінарна матриця» інституційної теорії.
3. Методологічні проблеми трактування поняття «інститут».
4. Основні ознаки інституту як категорії пізнання.
5. Інститут як базис інституційного розвитку.
6. Особливості економічних інститутів.
7. Механізми регулювання інституційного розвитку.
8. Нова інституційна (неінституційна) економічна теорія.
9. Радикальні інституційні трансформації економіки.
10. Дихотомія Веблена-Ейрса.
11. «Парадокс демократії» Е. Гідденса.
12. Феномен інституційної інерції.
13. Інституційний «генотип» в системі економічних перетворень.
14. Зміни інститутів в рамках концепції Е. Коммонса.
15. Механізми інституційних змін сучасного економічного простору.

## 13. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль		Модульний контроль 1	Модульний контроль 2	Підсумковий контроль	Сума балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2				
20	20	20	20	20	100

## Критерії та шкала оцінювання: національна та ECTS

Реалізація основних завдань контролю знань здобувачів вищої освіти в ОНУ досягається системними підходами до оцінювання та комплексністю застосування різних видів контролю. Згідно з діючою в університеті системою комплексної діагностики знань здобувачів вищої освіти, з метою стимулювання планомірної та систематичної навчальної роботи, оцінка знань здійснюється за 100-бальною системою, яка переводиться відповідно у національну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалу європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС – А, В, С, D, E, FX, F).

За системою ОНУ	За шкалою ECTS	За національною системою	Визначення
90-100	A	5 (відмінно)	Повно та ґрунтовно засвоїв всі теми навчальної програми вміє вільно та самостійно викласти зміст всіх питань програми навчальної дисципліни, розуміє її значення для своєї професійної підготовки, повністю виконав усі завдання кожної теми поточного, періодичного та підсумкового контролю.
85-89	B	4 (дуже добре)	Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв окремі питання робочої програми. Вміє самостійно викласти зміст основних питань програми навчальної дисципліни, виконав завдання кожної теми поточного, періодичного та підсумкового контролю.
75-84	C	4 (добре)	Недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв деякі теми робочої програми, не вміє самостійно викласти зміст деяких питань програми навчальної дисципліни. Окремі завдання кожної теми поточного та періодичного контролю виконав не повністю.
70-74	D	3 (задовільно)	Засвоїв лише окремі теми робочої програми. Не вміє вільно самостійно викласти зміст основних питань навчальної дисципліни, окремі завдання поточного контролю кожної теми та періодичного контролю не виконав.
60-69	E	3 (достатньо)	Засвоїв лише окремі питання робочої програми. Не вміє достатньо самостійно викласти зміст більшості питань програми навчальної дисципліни. Виконав лише окремі завдання кожної теми та періодичного контролю в цілому.
35-59	FX	2 (незадовільно)	Не засвоїв більшості тем робочої програми не вміє викласти зміст більшості основних питань навчальної дисципліни. Не виконав більшості завдань кожної теми, періодичного та підсумкового контролю в цілому.
0-34	F	2 (незадовільно)	Не засвоїв програми навчальної дисципліни, не вміє викласти зміст жодної теми навчальної дисципліни, не виконав періодичного контролю, з обов'язковим повторним вивченням дисципліни.

#### 14. Методичне та матеріально-технічне забезпечення

Методичне забезпечення: комплексне навчально-методичного забезпечення, література і джерела, ілюстративні матеріали, статті у фахових наукових та публіцистичних видання з тематики дисципліни, інформаційні ресурси.

Матеріальне забезпечення: Принтер-сканер Samsung SCX-3200 61; Системний блок Cel Dual Core E3400 2.6/2048/160G; Системний блок Cel E3300/3,0GB/1.0TB; Монитор PHILIPS 203V5LSB26/10 19.5" Wide TN+film; Презентер Logitech R400; Веб-камера Logitech C170; Проектор мультимедійний LG DX325

#### 15. Рекомендована література

##### Основна

1. Інституційні трансформації соціально-економічної системи України : монографія / за ред. чл.- кор. НАН України Гриценка А.А.; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозування НАН України». К., 2015. 274 с.
2. Коммонс Дж. Правовые основания капитализма. – М.: Из-во «Высшая школа экономики», 2011. – 416 с.
3. Норт Д. Институты и экономический рост: историческое введение / Д.Норт // Тезис. – 1993. – Т. 1, Выпуск 2. – 86 с.
4. Капелюшников Р.И. Новая институциональная теория. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [www.libertarium.ru/10625](http://www.libertarium.ru/10625)
5. Нуреев Р.М. Институциональная теория экономической истории, которую предстоит создать: история как конкуренция институтов / Р.М. Нуреев, Ю.В. Латов // Наукові праці ДонНТУ. Серія: Економічна. – 2005. – Вып. 89-1. – С. 20-38.
6. North D. Five Propositions about Institutional Change // Explaining Social Institutions / Ed. by J. Knight and I. Sened. Michigan: The University of Michigan Press, 1998. – P.15–27, p. 17.
7. North D. Understanding the Process of Economic Change. – М. : Изд. дом Гос. ун-та – Высшей школы экономики, 2010. – 256 с.
8. North, D.C. The Rise of the Western World: A New Economic History / D.C. North, R.P. Thomas. – Cambridge, 1973. – P. 87.
9. Багатонаціональні підприємства та глобальна економіка. Монографія / За ред. О. І. Рогача. – К.: «Видавництво «Центр учбової літератури», 2020. – 368 с.
10. Актуальні проблеми економіки і менеджменту: теорії, інновації та сучасна практика. Монографія, книга сьома / Е. А. Кузнецов, І. М. Ненно, О. В. Побережець та ін.: за ред. д.е.н., проф. Кузнецова Е. А. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020.
11. Горняк О.В. Сучасні економічні теорії та актуальні проблеми економічної політики. Навчально-методичний посібник. Одеса. 2019. 39 с.

## Додаткова

1. Вольчик В.В. Возможности традиционного институционализма при исследовании институциональных изменений в экономике // Научные труды ДонНТУ. Серия: экономическая. Выпуск 34-1.- 2008. – С. 37-45.
2. Нуреев Р.М., Латова Ю.В. Россия и Европа: эффект колеи (опыт институционального анализа истории экономического развития). – Калининград: Издательство им. И. Канта, 2010. - 531 с.
3. История экономических учений / В.С. Автомонов, О.И. Ананьин, Н.А. Макашева (ред.). – М.: ИНФРА-М, 2004. – 87 с.
4. Полтерович В.М. Трансплантация экономических институтов // Экономическая наука современной России, 2001. - №3. – С.24-50.
5. Яновский Э.А. Импорт институтов стран с переходной экономикой: критерии отбора, предпосылки и издержки введения. – Институт экономики переходного периода. – М., 2003. – 22 с.
6. Коуэн Р. Зависимость от предшествующей траектории развития, причинная связь и экономическая политика // Terra Economicus, 2004. - №4. – С. 10-29.
7. Олейник А.Н.. Институциональная экономика / А.Н. Олейник. – М.: ИНФРА-М, 2004. – С. 188
8. Шаститко А.Е. Новая институциональная экономическая теория / А.Е. Шаститко. – М.: ТЕИС, 2002. – 3-е изд. – 591 с.
9. Demsetz H. Toward a Theory of Property Rights // American Economic Review. 1967. No 57 (2). – P. 347-359.
10. North D. Understanding the Process of Economic Change. – М: Издательский дом Государственного университета – Высшей школы экономики, 2010. – 256 с.
11. Solow R.M. Economic History and Economics // American Economic Review. 1985. No 75 (2). – P. 328-331.
12. Schmoller G. Grundriss der Allgemeinen Volkswirtschaftslehre: 2 Bd. Bd 1 / G. Schmoller. – Berlin: Duncker & Humblot, 1923. – P. 74.
13. Milgrom P., Roberts J. Bargaining Costs and the Organization of Economic Activity / P.Milgrom, J.Roberts. – Cambridge, 1990. – 34 p.
14. North, D.C. The Rise of the Western World: A New Economic History / D.C. North, R.P. Thomas. – Cambridge, 1973. – P. 87.
15. Stigler G. Information in the Labor Market, Journal of Political Economy, Supplement, October 1962. – P.23-37.
16. Roberts J. Economics, organization and management (with P. Milgrom). Prentice-Hall, 1992. – 463 p.
17. Williamson, O. Markets and Hierarchies / O. Williamson. – New York: Free Press, 1975. – P. 53.

## 16. Електронні інформаційні ресурси

1. Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс].- Режим доступу URL: [www.me.gov.ua](http://www.me.gov.ua)
2. Офіційний веб-сайт Національного банку України [Електронний ресурс].- Режим доступу URL: [www.bank.gov.ua](http://www.bank.gov.ua)

3. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс].- Режим доступу URL: [www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua)
4. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс].- Режим доступу URL: <http://www.minfin.gov.ua>
5. World Investment Report [Електронний ресурс].- Режим доступу URL: <http://unctad.org/>
6. World Trade Report [Електронний ресурс].- Режим доступу URL: [www.wto.org](http://www.wto.org)
7. World Migration Report [Електронний ресурс].- Режим доступу URL: [www.iom.int](http://www.iom.int)
8. Global Financial Stability Report [Електронний ресурс].- Режим доступу URL: [www.imf.org](http://www.imf.org)
9. The World Factbook [Електронний ресурс].- Режим доступу URL: [www.cia.gov/library/publications/resources/world-factbook/](http://www.cia.gov/library/publications/resources/world-factbook/)